

Humord

Indekseringsregler

Skrevet av Marit Almo (1994)

Oppdatert: 2018-10-12

2004-03-25: Marit Almo

- Revisjon av håndboka

2011-11-04: Marit Almo

- Revisjon av håndboka:
 - Ny tittel
 - Ny layout
 - Teksten er skrevet om og revidert
 - Alle eksempler er gjennomgått og oppdatert

2018-10-12: Berit Sonja Hougaard og Vibeke Stockinger Lundetræ

- Revisjon av håndboka:
 - Teksten er skrevet om og revidert
 - Alle eksempler er gjennomgått og oppdatert i henhold til MARC 21

Dette dokumentet er utgitt av Unit, avd. BIBSYS (BIBSYS). Dokumentet må betraktes som en del av BIBSYS Biblioteksystem.

©BIBSYS

BIBSYS gir med dette våre brukere retten til å skrive ut kopi av dokumentet for intern bruk på institusjonen. Det må ikke kopieres fra dokumentet i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Uautorisert reproduksjon, redigering, publisering og salg av dette dokumentet er ikke tillatt.

Henvendelser om denne boka kan rettes til BIBSYS Brukerstøtte.

Mer informasjon om BIBSYS finner du på www.bibsys.no.

Innhold

Innhold	3
Litt om emneordene i tesaurusen	5
Faglig omfang	5
Emneordenes form og struktur	5
Bibliografisk og fysisk form	5
Indre form	5
Navn, egennavn	5
Fasettindikatorer og knutetermer	6
Registrering og søking	7
Registrering.....	7
Søking.....	7
Noen ordforklaringer.....	8
Indekseringsregler.....	9
Generelle indekseringsregler	9
Valg av emneord	9
Indekseringsnivå	9
Spesifisitet.....	9
Emneinnhold og ”indre form” (framstillingsform, synspunkt)	9
Regler for indeksering av spesielle emner – Ordnet alfabetisk etter stikkord.....	11
Biografier/omtalte personer og sekundærlitteratur.....	11
Brevsamlinger	12
Dialekter.....	12
Folkediktning – Foranstilt betegnelse for språk eller etnisitet	13
Folkediktning – Tekster – Formtermer	13
Geografisk, språklig og etnisk avgrensede emner	13
Historie og historisk framstilling.....	14
Indre form	15
Innskifter og dokumenttyper – Språkbetegnelse.....	16
Litteratur – Foranstilt språkbetegnelse – Faktorisering.....	16
Litteratur – Oversiktsverker	17
Litteratur – Skjønnlitteratur.....	17
Litteratur – Verdensspråkene	17
Litteraturhistorie.....	18
Norsk språk – Bokmål og nynorsk	18
Ordbøker	18
Oversettelse	19
Oversiktsverker	19
Personer.....	20
Påvirkning / innflytelse	20
Språk – Foranstilt språkbetegnelse – Faktorisering.....	21
Språk – Oversiktsverker	21
Språkprøver.....	22
Årstall / perioder	22

Forord

Regelverket i dette dokumentet gir retningslinjer for praktisk bruk av termer fra tesaurusen Humord ved indeksering av dokumenter til BIBSYS bibliotekbase. Reglene er basert på avgjørelser tatt i forbindelse med at tesaurusen Humord ble etablert ([prosjekt 1993-1994](#)) og er tilpasset de begrensninger og muligheter som ligger i eksisterende versjon av BIBSYS biblioteksystem.

Indekseringsreglene supplerer regelverket i [Humord Håndbok](#):

- Håndboka gir retningslinjer for emneordenes form og struktur og beskriver ulike relasjoner mellom termene i tesaurusen.
- Indekseringsreglene gir retningslinjer for praktisk bruk av termene og hvordan konkrete indekseringsproblemer skal løses.

Innledningsvis er det en kort orientering om termene i tesaurusen Humord og noen ordforklaringer.

Selve regelverket utgjør hoveddelen av dokumentet: Først generelle indekseringsregler etterfulgt av regler for indeksering av spesielle emner ordnet alfabetisk etter stikkord.

For mer informasjon om Humord og om indekseringssamarbeidet i BIBSYS vises til [Humord nettsted](#).

2011-11-02 Marit Almo

Litt om emneordene i tesaurusen

Faglig omfang

Ordtilfanget i Humord var i utgangspunktet basert på emneord brukt ved indeksering av fagområdet humaniora. I 2011 er grunnvokabularet utvidet med ca 4000 termer fra samfunnsvitenskapelige fagområder.

Tesaurusen blir løpende oppdatert. Termtilveksten begrenses faglig av litteraturen som indekseres i de bibliotekene som bruker tesaurusen.

Humord inneholder ikke termer for indeksering av skjønnlitteratur og andre litterære tekster. (Unntak for folkediktning, se eget avsnitt [Folkediktning - Tekster](#).)

Emneordenes form og struktur

Termene i Humord følger tradisjonelle regler for bruk av entall og flertall: Hovedregelen er at enheter som kan telles settes i flertall, mens det som ikke kan telles settes i entall. *Bokmålsordboka* (BOB) ligger til grunn for rettskrivning. *Humord Håndbok* gir nærmere regler for termenes form og struktur.

Bibliografisk og fysisk form

I tesaurusen skilles det mellom tradisjonelle innholdsbeskrivende emneord og formtermer. Formtermene brukes for å beskrive dokumenters bibliografiske og fysiske form. De skiller seg fra innholdsbeskrivende emneord ved at de er tilføyd en forklaring ([kvalifikator](#)) i parentes, for eksempel Ordbøker (Form), Mikrofilmer (Form). Dette gjør det mulig å skille mellom dokumenters form og innhold ved søking, for eksempel skille dokumenter som er lærebøker i sin form fra dokumenter som handler om lærebøker som emne.

Indre form

Tesaurusen inneholder med et par unntak ikke termer for beskrivelse av dokumenters «indre form», for eksempel framstillingsform eller synspunkt. Se eget avsnitt [Indre form](#).

Navn, egennavn

Tesaurusen inneholder geografiske navn (Norge, Romerriket), navn på historiske hendelser og perioder (Koreakrigen, Etterkrigstiden), arkeologiske funn og gjenstander (Grauballe mannen, Venus fra Willendorf), kunstverker (Laokoongruppen), guder og fiktive personer (Apollon, Askepott).

Tesaurusen inneholder ikke korporasjonsnavn eller navn på historiske og bibelske personer. Slike navn normeres etter katalogiseringsreglene og registreres obligatorisk i egne felt i MARC 21.

Fasettindikatorer og knutetermer

[Fasettindikatorer](#) og [knutetermer](#) brukes for å markere praktiske inndelingskriterier og hierarkiske nivåer i tesaurusen. Slike termer skal ikke brukes som indekstermer, men de er søkbare ved oppslag i tesaurusen.

De skiller seg typografisk fra emneordene:

- Knutetermer er markert med et grindtegn, for eksempel Informatikk og informasjonsteknologi #
- Fasettindikatorer settes i parentes, for eksempel (sosiologi etter type)

Registrering og søking

Registrering

Termer fra Humord registreres i vilkårlig rekkefølge i BIBSYS marcfelt 648, 650, 651 og 655 som frittstående emneord for [postkoordinert gjenfinning](#). Termene knyttes altså ikke sammen til termstrenger (subject headings).

Marcfeltene har autoritetskontroll. Termer som ikke finnes i tesaurusen, blir avvist ved registrering.

Søking

Termer fra Humord er søkbare i Oria både som fullstendige fraser (frasesøk) og enkeltord (ordsøk) avhengig av hvilke søkeindekser som er tilgjengelige i de enkelte søkeprogrammene.

Eksempel:

- Termen Normativ lingvistikk kan søkes både som den sammenhengende frasen «normativ lingvistikk» og som enkeltordene «normativ» og «lingvistikk».

Både hovedemneord (indekstermer) og synonymer registrert som se-henvisninger er søkbare. Dette gjelder søking både i de spesifikke søkefeltene for Humord og i felles emneordsfelt.

Eksempler:

- Lingvistikk
BF Språkvitenskap
Kan også søkes som: Språkvitenskap
- Biologisk mangfold
BF Biodiversitet
Kan også søkes som: Biodiversitet

Noen ordforklaringer

Dypindeksering:

Indeksring der hensikten er en mest mulig detaljert beskrivelse av emneinnholdet, for eksempel indeksring på kapitelnivå

Emneord:

Ett eller flere ord som betegner et emne

Faktorisering:

Oppsplitting av et sammensatt emneord i flere termer

Fasettindikator:

Term som angir et inndelingskriterium i tesaurusen uten å representere noe emneord

Frase:

En streng av ord som følger etter hverandre i en bestemt rekkefølge

Indeksterm:

Emneord som innen et indekseringsspråk er valgt til å betegne et emne

Knuteterm:

Term som angir et hierarkisk nivå i tesaurusen uten å representere noe emneord

Kvalifikator:

Betydningsindikator som brukes for å skille homonyme uttrykk eller gi en nærmere presisering av en terms faglige innhold

Postkoordinert gjenfinningssystem:

Gjenfinningssystem der kombinerings av termer utføres ved søkingen

Prekoordinert gjenfinningssystem:

Gjenfinningssystem der termene kombineres til termstrenger ved indekseringen

Spesifisitet:

Graden av overensstemmelse mellom indeksternene som representerer et dokument emne og emneinnholdet i dokumentet

Term:

Ord eller sammensatt uttrykk brukt til å representere et begrep

Indekseringsregler

Generelle indekseringsregler

Valg av emneord

Det vises til *ISO 25964-1 Information and documentation – Thesauri and interoperability with other vocabularies, Part 1: Thesauri for information retrieval*, som gir generelle retningslinjer for emneanalyse og valg av emneord. Dette er prinsipper som bør følges i all kontrollert emneordsindeksering, også ved bruk av termer fra Humord.

Indekseringsnivå

Dokumentene skal ikke [dypindekseres](#). Det vil si at emneordene skal gi en dekkende beskrivelse av det dokumentet som helhet handler om, ikke av innholdet i dokumentets enkelte kapitler. Dette er nødvendig for å sikre konsistens i gjenfinningen.

Unntak: Det kan gjøres unntak i tilfeller hvor det er behov for å fremheve en spesiell artikkel, for eksempel et kapittel i en bok.

Spesifisitet

Emneordene skal gi en dekkende beskrivelse av dokumentets [spesifikke](#) emneinnhold. Det skal i regelen ikke tildeles overordnede emneord. Dette er nødvendig for å sikre konsistens i gjenfinningen. Dersom en bruker overordnede (mer generelle) emneord også for bøker om spesielle emner, vil det føre til opphopning av litteratur på de generelle emneordene slik at de i praksis blir ubrukbare som søketermer.

Eksempler:

- En bok om «malerkunst» får emneordet Malerkunst og ikke Kunst eller Bildekunst.
- En bok om «Trondheim» får emneordet Trondheim og ikke Sør-Trøndelag, Trøndelag eller Norge.

Unntak:

- Det kan tildeles et overordnet emneord ved emner som belyser en mer generell problemstilling
- Ved spesielle og ukjente stedsnavn kan det være hensiktsmessig å gi en term for et større geografisk område i tillegg til stedsnavnet.

Emneinnhold og «indre form» (framstillingsform, synspunkt)

Det er et grunnleggende prinsipp for indekseringen er at emneordene primært

skal beskrive dokumentets emnemessige innhold og ikke det som dokumentet «er» i framstillingsform eller synspunkt.

Et emne kan for eksempel være behandlet historisk eller teoretisk eller ut fra en kritisk eller sosiologisk synsvinkel. Eksempel: En bok skal ha emneordet Litteratursosiologi når den handler om litteratursosiologi og ikke fordi den behandler et litterært emne ut fra en sosiologisk synsvinkel.

Se også avsnittet [Indre form](#).

Regler for indeksering av spesielle emner – Ordnet alfabetisk etter stikkord

Innledning

Humordene registreres i henhold til MARC 21. Det innebærer at følgende tagger brukes:

648 Kronologiske termer
650 Innholdsbeskrivende emneord
651 Geografiske navn
655 Formtermer

Biografier/omtalte personer og sekundærlitteratur

Vanligvis får denne typen litteratur en enkel indeksering:

- Navn på omtalt person registreres i normalisert form i marcfelt 600 (Obligatorisk praksis i BIBSYS.)
- Tittel på omtalt verk registreres i marcfelt 600 \$. (Obligatorisk praksis i BIBSYS.)
- Dersom boka er en biografi, registreres formtermen Biografier i marcfelt 655. (Humord-praksis.)

Eksempler:

- *Sigrid Undset – en livshistorie*:
600 Undset, Sigrid + 655 Biografier
- *Pan / Knut Hamsun* (omtalt verk):
600 Hamsun, Knut \$ Pan

Dersom dokumentet behandler spesielle temaer eller emner, indekseres det fullt ut i samsvar med emneinnholdet.

Eksempler:

- *Rasisme i Hamsuns forfatterskap*:
600 Hamsun, Knut + 650 Rasisme, Norsk litteratur, 648 1900-tallet
- *Kvinneskikkelser i Henrik Ibsens dramatiske diktning*:
600 Ibsen, Henrik + 650 Kvinneskikkelser, Norsk litteratur, Dramatikk, 648 1800-tallet

Samlingsbiografier og biografiske oppslagsverker indekseres i samsvar med innholdet på linje med annen faglitteratur. Hvis det dreier seg om et oppslagsverk, brukes formtermen Biografiske oppslagsverker. Ellers brukes formtermen Biografier.

Eksempler:

- *Norges apotekere...* (oppslagsverk):
650 Apotekere, 651 Norge, 655 Biografiske oppslagsverker
- *Moderna nordiska författare : en översikt över nordisk litteratur* (både om forfatterne og deres verker):
650 Litteratur, 651 Norden, 650 Forfattere, 648 1900-tallet, 655 Biografiske oppslagsverker

Brevsamlinger

En persons korrespondanse indekseres i samsvar med emneinnholdet. Generelle samlinger av en persons brev inneholder oftest mye informasjon om forfatterens eget liv. Slike samlinger får en enkel indeksering: Forfatterens navn registreres i normalisert form som «omtalt person» i 600-feltet. Formtermen Brev registreres i marcfelt 655.

Eksempel:

- *Breve fra Henrik Ibsen:*
600 Ibsen, Henrik + 655 Brev

Brevsamlinger som er avgrenset tematisk eller på annen måte, får termer i samsvar med dette.

Eksempel:

- *Spinozas brev om etikk:*
650 Etikk, 655 Brev

Dialekter

Bøker om dialekter får termen Dialekter i tillegg til termer for språket og stedet dialekten er knyttet til. Hvis dialekten har et eget navn, får boka i tillegg term for navnet på dialekten.

Eksempler:

- *En bok om norske dialekter:*
Norsk språk, Dialekter
- *En bok om "jølstramålet":*
Norsk språk, Dialekter, Jølster, Jølstramål

Folkediktning – Foranstilt betegnelse for språk eller etnisitet

For å betegne en bestemt folkediktningstradisjon brukes foranstilt betegnelse for språk eller etnisitet, for eksempel Norsk folkediktning, Kurdisk folkediktning. For å betegne et avgrenset emne (for eksempel en sjanger) innen en tradisjon brukes to termer; en term for tradisjonen og en for avgrensningen.

Eksempler:

- *En studie av norske heltesagn:*
650 Norsk folkediktning, Heltesagn
- *En studie av jødiske folkeeventyr:*
650 Jødisk folkediktning, Folkeeventyr

Folkediktning – Tekster – Formtermer

Humord inneholder termer for indeksering av både tekster og sekundærlitteratur innen folkediktning. For å gjøre det mulig å skille mellom tekster og sekundærlitteratur ved søking, er det innført formtermer til bruk ved indeksering av tekstene.

Eksempler:

- *En samling norske folkeviser:*
655 Norsk folkediktning, 655 Folkeviser
- *En samling svenske vandresagn:*
655 Svensk folkediktning, 655 Vandresagn

Geografisk, språklig og etnisk avgrensede emner

Geografisk avgrensede emner får navnet for det geografiske området i tillegg til term for emnet.

Eksempler:

- *En bok om kunst i Norge:*
650 Kunst, 651 Norge
- *En bok om Norges historie:*
651 Norge, 650 Historie
- *En bok om ungdom i Frankrike:*
650 Ungdom, 651 Frankrike

Emnene språk, litteratur og delvis folkediktning inndeles i utgangspunktet etter språk (se egne regler). Emneordene utformes som

adjektiv-/substantivforbindelser, for eksempel Norsk språk, Engelsk litteratur, Svensk folkediktning. Når språkområdet ikke er sammenfallende med det geografiske området, får boka i tillegg en term for det geografiske området.

Eksempler:

- *En bok om franskspråklig litteratur i Afrika:*
650 Fransk litteratur, 651 Afrika
- *En bok om litteratur skrevet på afrikanske språk:*
650 Afrikansk litteratur
- *En bok om litteratur i Afrika generelt:*
650 Litteratur, 651 Afrika

Folkediktning inndeles i utgangspunktet etter språk eller etnisitet. Emneordene utformes som adjektiv-/substantivforbindelser, for eksempel Norsk folkediktning, Romani folkediktning, Kurdisk folkediktning.

Etnisk avgrensning uttrykkes også ved å bruke navnet på folkegruppen, for eksempel Samer, Kurdere, Rom (Folk).

Historie og historisk framstilling

Ved gjenfinning er det viktig å kunne skille tradisjonelle «historiebøker» (av typen Norges historie, verdens historie) fra historiske framstillinger av andre emner (for eksempel adventskalenderens historie, litteraturhistorie). Termen Historie har derfor i Humord fått følgende brede definisjon: «Menneskehetens utvikling og de særlige epoker i denne».

For tradisjonell historie brukes følgende termer:

- **Historie:**
Termen Historie brukes for generelle historiske framstillinger av politisk- og/eller sosialhistorisk karakter.
- **Arkeologi:**
Parallelt brukes termen Arkeologi i forbindelse med forhistorisk tid, dvs historie som er basert på utgravningsresultater.
- **Lokalhistorie, Gårdshistorie, Slegtshistorie:**
Mer avgrenset brukes termen Lokalhistorie for ”lokaliteters” (for eksempel byers) historie, termen Gårdshistorie for gårders historie og termen Slegtshistorie for slekters historie.

Eksempler:

- *Norges historie:*
651 Norge, 650 Historie

- *Verdens historie:*
650 Verden, Historie
- *Europa i middelalderen:*
651 Europa, 650 Historie, Middelalderen
- *Lokalhistorisk vandring på Grorud:*
651 Grorud, 650 Lokalhistorie
- *Garder og slekter i Øystre Slidre:*
651 Øystre Slidre, 650 Gårdshistorie, Slekts historie

For alle andre historiske framstillinger brukes termen «Historisk framstilling» i tillegg til term for emnet og eventuelt for periode.

Eksempler:

- *A history of arts:*
650 Kunst, Historisk framstilling
- *Norsk kvinnelitteraturs historie:*
650 Norsk litteratur, Kvinnelitteratur, Historisk framstilling
- *Norsk kulturhistorie:*
651 Norge, 650 Kultur, Historisk framstilling
- *A European history of ideas:*
651 Europa, 650 Filosofi, Historisk framstilling
- *A history of political theory:*
650 Politisk filosofi, Historisk framstilling

Humord inneholder en rekke fagtermer med endelsen «-historie». Disse brukes bare for det faget (emnet) de representerer og ikke for historiske framstillinger. For å presisere bruken av disse termene har alle fått kvalifikatoren (Faget), for eksempel Idehistorie (Faget), Kulturhistorie (Faget), Språkhistorie (Faget).

Indre form

Bortsett fra termen Historisk framstilling inneholder Humord ikke termer for dokumenters «indre form», for eksempel framstillingsform eller synspunkt (historisk, kritisk, teoretisk, sosiologisk, psykologisk osv.). Det presiseres at termer som Litteraturkritikk, Litteraturteori og Litteratursosiologi er innholdsbeskrivende emneord. Termen Litteratursosiologi skal altså brukes for dokumenter som har «litteratursosiologi» som emne og ikke for dokumenter som behandler litteratur ut fra et sosiologisk perspektiv.

Det kan gjøres unntak i tilfeller hvor denne typen fagtermer belyser en

teori eller metode gjennom eksempler. (En samling litteraturkritiske essays kan for eksempel belyse en litteraturkritisk teori.)

Eksempler:

- *Lesevaner hos barn i Tromsø : en litteratursosiologisk undersøkelse:*
650 Lesevaner, Barn, 651 Tromsø
- *Litteratursosiologi : fag og metoder:*
650 Litteratursosiologi, Metoder
- *Litteraturvitenskapens historie:*
650 Litteraturvitenskap, Historisk framstilling

Innskifter og dokumenttyper – Språkbetegnelse

Det skal ikke brukes foranstilt språkbetegnelse i forbindelse med innskifter og ulike typer dokumenter skrevet på et bestemt språk. Sammensatte termer som «tyske tidsskrifter» og «sanskrit innskifter» skal splittes (faktoriseres). Det brukes to termer; term for det språket innskriften ellers dokumentet er skrevet på og term for dokumenttypen.

Eksempler:

- *Sanskrit innskifter i Orissa:*
650 Innskifter, Sanskrit språk, 651 Orissa
- *Oversettelse av gammelnorske manuskripter til engelsk:*
650 Manuskripter, Gammelnorsk språk, Oversettelse, Engelsk språk
- *Sveitsiske, tyskspråklige, litterære tidsskrifter:*
650 Periodika, Litteratur, Tysk språk, 651 Sveits

Termer for språk brukes i denne sammenheng bare der språket er av filologisk interesse. Det henvises ellers til MARC 21 og registrering av språkode i 008 posisjon 35-37.

Litteratur – Foranstilt språkbetegnelse – Faktorisering

Foranstilt språkbetegnelse brukes for å betegne litteratur skrevet på et bestemt språk eller på språk som tilhører en språkgruppe, for eksempel Engelsk litteratur, Afrikansk litteratur. For emner avgrenset til sjanger eller type innen en bestemt litteratur brukes to termer; en for litteraturen og en for sjanger eller type.

Eksempler:

- *Den engelske romanens historie:*
650 Engelsk litteratur, Romaner, Historisk framstilling

- *Om norsk barnelitteratur i det 19. århundre:*
650 Norsk litteratur, Barnelitteratur, 648 1800-tallet, 650 Historisk framstilling
- *Om noveller skrevet på afrikanske språk:*
650 Afrikansk litteratur, Noveller

Litteratur – Oversiktsverker

Det blir fort store dokumentmengder knyttet til generelle termer som for eksempel Norsk litteratur og Romaner. Ved søking er det viktig å kunne skille spesifikke emner fra generelle framstillinger og oversiktverker. Dette behovet kan ivaretas ved å bruke formtermen Oversiktverker for generelle verker og oversikter.

Eksempel:

- *En bok om romanen som sjanger:*
650 Romaner, 655 Oversiktsverker

Litteratur – Skjønnlitteratur

Humord inneholder ikke termer for indeksering av skjønnlitteratur. Skjønnlitteratur skal derfor ikke indekseres med termer fra Humord. Dette gjelder skjønnlitterære tekster så vel som antologier. Det kan gjøres unntak for tekster som er anskaffet av filologiske hensyn som eksempler på språk og språkvarianter.

Litteratur – Verdensspråkene

For litteratur skrevet på verdensspråkene engelsk, fransk, spansk og tysk er det ved gjenfinning nødvendig å kunne skille litteraturen i «moderlandet» fra litteraturen i andre land og områder. For disse språkenes litteratur skal det derfor alltid tildeles term for landet/området (også for moderlandet) i tillegg til term for navnet på litteraturen.

Eksempler:

- *Spansk litteratur i Mexico:*
650 Spansk litteratur, 651 Mexico
- *Spansk litteratur i Sør-Amerika:*
650 Spansk litteratur, 651 Sør-Amerika
- *Spansk litteratur i Spania:*
650 Spansk litteratur, 651 Spania

- *Tysk litteratur i Sveits:*
650 Tysk litteratur, 651 Sveits
- *Engelsk litteratur i Australia:*
650 Engelsk litteratur, 651 Australia
- *Engelsk litteratur i Forente stater:*
650 Engelsk litteratur, 651 USA
- *Engelsk litteratur i England:*
650 Engelsk litteratur, 651 England

Litteraturhistorie

Termen «litteraturhistorie» brukes ikke. For «litteraturhistorie» som fag brukes termen Litteraturvitenskap. For litteraturhistoriske framstillinger brukes termen Historisk framstilling.

Eksempler:

- *Norsk litteraturhistorie:*
650 Norsk litteratur, Historisk framstilling
- *A theory of literary history:*
650 Litteraturvitenskap

Norsk språk – Bokmål og nynorsk

Termen Norsk språk brukes om norsk språk generelt og når begge målformene er behandlet sammen. Dokumenter om bare den ene av målformene får navnet på målformen i tillegg til termen Norsk språk.

Eksempler:

- *Norsk språkhistorie:*
650 Norsk språk, Historisk framstilling
- *Nynorsk etymologi:*
650 Norsk språk, Nynorsk språk, Etymologi
- *Bokmålsordboka:*
650 Norsk språk, Bokmål, 655 Ordbøker

Ordbøker

Generell regel:

Alle ordbøker får formtermen Ordbøker i tillegg til term for språket, eventuelt begge språk hvis det dreier som om tospråklige ordbøker.

Polyglottordbøker:

Polyglottordbøker får term for hovedspråket hvis det finnes et hovedspråk. Andre språk indekseres etter behov. Formtermen Ordbøker brukes også for polyglottordbøker.

Terminologiske ordbøker:

Terminologiske ordbøker skal ha termen Terminologi og term for fagområde i tillegg til formtermen Ordbøker.

Eksempler:

- *Nynorskordboka*:
650 Norsk språk, Nynorsk språk, 655 Ordbøker
- *Norsk-engelsk teknisk ordbok*:
650 Norsk språk, Bokmål, Engelsk språk, Teknikk, Terminologi,
655 Ordbøker

Oversettelse

Dokumenter om oversettelse eller oversettelser fra ett språk til et annet får termen Oversettelse og termer for språket det oversettes fra og språket det oversettes til. Oversettelse av en bestemt type litteratur får i tillegg term for dette. Ved gjendiktning brukes termen Oversettelseskunst.

Eksempler:

- *Oversettelse fra fransk til norsk språk*:
650 Fransk språk, Norsk språk, Oversettelse
- *Norsk gjendiktning av fransk lyrikk*:
650 Fransk litteratur, Lyrikk, Oversettelseskunst, Norsk språk,
Fransk språk

Oversiktsverker

Det blir fort store treffmengder på generelle termer som er mye brukt, for eksempel innen språk, litteratur og historie. Ved søking er det viktig å kunne skille oversiktsverker og generelle framstillinger fra mer avgrensede emner. Dette oppnår en ved å bruke formtermen Oversiktsverker for de generelle verkene.

Eksempler:

- *An outline of English history*:
651 England, 650 Historie, 655 Oversiktverker
- *An introduction to Islam*:
650 Islam, 655 Oversiktverker

Personer

Det brukes ikke foranstilt betegnelse for nasjonalitet eller etnisitet i forbindelse med personer. Sammensatte emner som «franske forfattere» eller «pakistanske kvinner» faktoriseres (splittes).

Eksempler:

- *Franske kunstnere:*
650 Kunstnere, 651 Frankrike
- *Norske kvinner:*
650 Kvinner, 651 Norge
- *Kurdiske forfattere:*
650 Kurdere, Forfattere, evt også Kurdisk litteratur

For en nasjons befolkning i sin alminnelighet brukes navnet på befolkningen.

Eksempler:

- 650 Nordmenn, Svensker, Italianere

Nasjonale grupper utenfor sitt eget land får i tillegg term for stedet hvor de oppholder seg.

Eksempler:

- *Nordmenn i USA:*
650 Nordmenn, 651 USA, evt også 650 Norskamerikanere
- *Pakistanske innvandrere i Norge:*
650 Pakistanere, Innvandrere, 651 Norge

Det brukes ikke foranstilt betegnelse for sosiale, fysiske og andre særtrekk. Sammensatte termer som for eksempel «døve barn» splittes (faktoriseres).

Eksempler:

- *Eldre menn:*
650 Eldre, Menn
- *Døve barn:*
650 Døve, Barn
- *Kvinnelige prester:*
650 Prester, Kvinner

Påvirkning / innflytelse

Verker om hvordan et emne påvirker et annet får termer for det som påvirkes og for det som påvirker. Termen Påvirkning brukes der det er

naturlig. Innenfor dagens registreringsformat er det imidlertid ikke mulig å få frem i hvilken «retning» påvirkningen går (hva som påvirkes og hva som påvirker).

Eksempler:

- *Russisk litteraturs innflytelse på norsk litteratur på 1800-tallet:*
650 Norsk litteratur, Russisk litteratur, Påvirkning, 648 1800-tallet
- *Tyske lånord i norsk språk:*
650 Norsk språk, Lånord, Tysk språk

Språk – Foranstilt språkbetegnelse – Faktorisering

Det brukes foranstilt språkbetegnelse for å betegne et bestemt språk eller en språkgruppe, for eksempel Engelsk språk, Persisk språk, Germanske språk.

For avgrensede emner brukes to termer; en term for språket og en term for emnet. Sammensatte termer som «norsk syntaks» splittes i termene Norsk språk og Syntaks.

Eksempler:

- *Der Dativ im heutigen Deutsch:*
650 Tysk språk, Dativ
- *Relative constructions in Turkish:*
650 Tyrkisk språk, Relativsetninger, Relativisering
- *Fulfulde dialekter i Vest-Afrika:*
650 Fulfulde språk, Dialekter, 651 Vest-Afrika

Språk – Oversiktsverker

Det blir fort opphopning av litteratur på generelle termer som for eksempel Norsk språk og Grammatikk. Ved søking er det viktig å kunne skille de generelle verkene fra dokumenter om mer avgrensede emner. Problemet kan løses ved å bruke formtermen Oversiktsverker i forbindelse med de generelle verkene.

Eksempler:

- *The Semitic languages:*
650 Semittiske språk, 655 Oversiktsverker
- *Introducing applied linguistics:*
650 Anvendt lingvistikk, 655 Oversiktsverker

Språkprøver

Eksempler på språk og språkvarianter får formtermen Språkprøver i tillegg til navnet på språket.

Eksempler:

- *Prøver af landsmaalet i Norge:*
650 Norsk språk, Dialekter, 655 Språkprøver
- *Sprachproben aus Madaba:*
650 Arabisk språk, Dialekter, 651 Jordan, 655 Språkprøver

Årstall / perioder

Hovedregelen er at emner som begrenses i tid får term for den tidsepoken som tidsavgrensningen faller inn under. Før 1800-tallet er inndelingen på hundreår, fra og med 1800-tallet er inndelingen på tiår. I tillegg kan en bruke termer for navngitte historiske perioder og begivenheter og for retninger og epoker innen kunst og litteratur.

Eksempler:

- *Norges historie I middelalderen:*
651 Norge, 650 Historie, Middelalderen
- *Der deutsche Roman im 20. Jahrhundert:*
650 Tysk litteratur, Romaner, 648 1900-tallet, 650 Historisk framstilling
- *Music in the Romantic era:*
650 Musikk, Romantikken, Historisk framstilling

Hvis en navngitt periode er kortere enn et århundre, skal det dobbeltindekseres, dvs. at dokumentet får term både for den navngitt perioden og for hundretallet eller titallet. Dette er for å sikre fullstendige søk på hundretall og titall.

Eksempler:

- *Norsk utenrikspolitikk etter krigen:*
651 Norge, 650 Utenrikspolitikk, Etterkrigstiden, 648 1900-tallet
- *Massakren på Den himmelske freds plass:*
650 Tiananmen-massakren, 651 Beijing, 648 1980-tallet
- *Krigen i Norge 1940-1945:*
650 Andre verdenskrig, 651 Norge, 650 Historie, 648 1940-tallet

Dekker innholdet mer enn ett århundre, kan en tildele inntil tre termer for hundretall. Hvis perioden har et eget navn, brukes navnet for perioden.

Eksempler:

- *Gresk kunst i antikken:*
650 Kunst, 651 Hellas, 650 Antikken
- *Norske smykker fra vikingtiden:*
650 Smykker, 651 Norge, 650 Vikingtiden